



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 34. De cambio locali, & à nundinis ad nundinas,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78332)

fit cambium, nec minus detur quam ipsa valet, quoad materiam ex qua constat. Probatur, quia in eo nulla datur iniustitia, quandoquidem de facto est venditio quadam, in qua ex vna parte pecunia data accipitur vt res, & quasi merx quaedam: & ex alia, pecunia redditur, quae fit pretium iustum, saltem pium seu iustum. Quod si ea esset infra iustum pretium iustum, quo deberet prior pecunia aestimari, iniustitia committeretur, & consequenter daretur obligatio ad restitutionem.

TERTIUM DVBIUM EST. Vtrum liceat campfori hac cambij specie venti, aliquando in maiori valore computare pecuniam, quam taxatus fuerit quando cussa est nec intere talis taxatio mutuata fuerit auctoritate publica.

447. Dicendum est primo, quod si ex consuetudine, aut alia legitima de causa, pecuniae valor qui praescriptus est a Principe, non sit ita stabilis ac fixus, quin pro ipsarum, aut ipsas querentium multitudine, vel paucitate crescat, & decrescat ad instar mercium non taxatarum lege (sicut videmus vsueneri in Gallicis scutis aureis, quorum taxatio quidem est 60. solidorum: sit tamen vt valeant, aliquando 64. solidos; aliquando etiam plures iuxta variationem ipsorum, & alias circumstantias occurrentes) tunc nulli dubium esse quin campfor licite possit talem pecuniam iuxta incrementum currens computare: quandoquidem pecunia eiusmodi non habet lege statutum valorem stabilem ac fixum: sed variabilem pro varia ratione circumstantiarum.

Dicendum est secundo, quod si valor pecuniae taxatus auctoritate seu ordinatione publica firmus sit, vt plerumque solet, tunc etiam ratione lucri cessantis, campforem ultra illum aliquid accipere posse: nempe si paratam haberet aliquam monetam transportandam ad eum locum vbi ea plus valeat aut moneta quam pro aureis recipit, non currat in regno in quo empturus est merces, ita ut impediatur ab emendo (vnde lucrum ei cessabit) aut certe emere non possit nisi amissa parte valoris suarum monetarum. In quibus casibus praemonito campforio, potest campfor pro commutatione talis monetae, tantum accipere quanti aestimari debet interesse quod inde patitur: siue damni emergentis, siue lucri cessantis; nam cum licitum sit in mutuo, quod omnes concedunt, non autem in cambio seruare se indemnem, nulla ratio reddi potest.

448. Dicendum est tertio, quod si pecunia quam petis a campfore, ratione materiae, tunc temporis plus valeat, quam sit taxa definita Principis lege, aut communi patriae consuetudine: non satis constare an liceat campfori aliquid amplius capere, nimirum quantum eadem pecunia ratione materiae plus valet. De qua Medina quidem in Cod. De acquisitione per usum q. 7. contendit, quod quamdiu publica taxatio monetae vim habet, nec fas sit plus accipere quam taxatum fuerit ipsam valere, quantumcumque ex materia vt ex auro prolior sit, quam alia in eodem valore ordinarie currentes: atque adeo aptior sit ad sanitatem, & ad alias commoditates. Rationem reddit: quia tunc cum monetae valor per legem, vel communem patriae consuetudinem taxatur, habetur quoque ratio eiusmodi commoditatum.

Sotus vero in lib. 6. De iust. & iure quest. 9. art. vnico conel. 1. Sylva vsua. 4. quest. 3. Couar. in collatione veterum numismatum, cap. 7. numer. 3. contra sentiunt, & merito, quia ceteris paribus metallum praestantius, & ad plures vsus accommodatius ex se plus aestimatur, neque suam illam qualitatem amittit ex eo, quod sit signatum, & rationem monetae habeat. Quare quoties in aliquo loco, pro auri frusto quod signatum non esset, nec monetae rationem haberet, acciperetur incrementum pretij ultra illud quod pro moneta eiusdem ponderis, lege taxatum est, licite quoque idem incrementum acciperetur pro moneta illius ponderis & bonitatis. Neque enim aequitas patitur, vt materia monetae, ex eo quod sit signata signo publico, inferioris valoris sit, quam alio qui ipsa sit in se, & quam alia ei in pondere & qualitate similis, censetur esse, neque eam fuisse mentem legislatoris credendum est.

449. Ad rationem autem pro Medina factam, respondetur: Principem cum determinat valorem nummorum, non intendere taxationem illorum facere secundum omnem rationem illorum, & quoad omnem vsu quem habere possunt: sed solum secundum rationem formalem, quae est, mensuram esse rerum venalium, & solutionis debitorum. Pro quo facit quod videamus aureis nummis eiusdem speciei (non obstante quod aliorum materia melior sit, & aliorum deterior) auctoritate Principis constitutum esse parem valorem seruandum in facienda solutione mercium & debitorum. Secundum rationem vero ipsorum materialem, seu ratione conditionum quas habent ex materia, puta ratione puritatis, vel raritatis, vel commoditatis, vel antiquitatis, vel figurae, non sunt taxati: sed relicti sunt vulgari aestimationi; qua sicut materia excellentior non redacta in monetam continuo crescit in valore; ita & materia monetae, quae est illi omnino similis. Vnde fit vt tunc cesset vis legis impediens ascendere in pretio talis monetae; quia nimirum valor illius taxatus non fuit tanquam rei cuiusdam, sed tanquam pecuniae mensurae rerum venalium, & solutionis debitorum.

Quoniam tamen non grauante concesserim Medinae, quod si in pecuniis eiusdem metalli & signi, modica tantum diuersitas sit in natura, quoad puritatem metalli; aut si materia melioris monetae non excedat pretium eidem monetae a lege taxatum: tunc legem aequale pretium vtrique monetae constituentem, seruandam esse tanquam iustam: quia non est consentaneum, vt ob quantumcumque rerum modicam varietatem lex varietur: alioqui de rebus humanis, quarum tanta est inconstantia, nulla certa lex dari posset. Aduerte vero obiter, non reprehendi tanquam illicitum, quod aestimatio nummorum crescat supra taxam Principis, ex appetitione & vsu vulgi (Principe ipso non contradicente) propter materiae puritatem, vel pondus, vel quia in locis vicinis plures aestimantur.

POSTREMUM DVBIUM EST. An si oeconomus aut procurator, vel alius qui a domino accepit pecunias ad aliquid emendum, vel ad debitum soluendum, vel pro aliqua fabrica, eas cum aliis hoc genere cambij permittit lucrum accipiendo; an inquam possit licite id ipsum lucrum sibi referre? De quo plenius Molina in vit. tract. 2. disp. 402. Tenendum autem est, quod possit; quia tale lucrum est ex ipsius industria, labore, & opera. Neque obest esse ex aliena pecunia, iuxta legem. Si ex ea, Cod. De rei vindicatione: nec quod destinata ad solutionem creditori faciendam: quia talis species pecuniae non erat ei debita, & in alia soluitur ei sufficienter. Si tamen ea fuerit mens domini, vt suo creditori illa species pecuniae traderetur ad gratificandum ei, dandamque occasionem lucrandi: & peccaret tunc oeconomus, & teneretur refarcire damnum lucri cessantis, si quod creditor inde accepit.

450.

CAPVT XXXIV.

De Cambio locali, & a nundinis ad nundinas.

SVMMARIVM.

- 451 Vary modi cambij localis.
- 452 Licitum est lucrum ex cambio, quo suscipitur onus pecuniam acceptam transportandi in alium locum.
- 453 Quod verum est, etiamsi transportatio sit tantum virtualis.
- 454 Quod sit iustum pretium in eiusmodi cambio.
- 455 Cum campfor illud capere possit, non obstat quod talis pecunia egeat.
- 456 Licitum est cambium in quo campfor dat pecuniam, vt alibi recipiat.
- 457 Quod praecedat quantumcumque pecuniam acceptam non transferat alio.
- 458 Refutatio eorum quae obijci possunt in contrarium.
- 459 Mala fides, siue campforis, siue campforum in tali casu, inducit obligationem ad restitutionem.
- 460 Explicatio dubij, an sit licitum lucrum in cambio locali, cum campfor et pecunia in loco ad quem debet pecuniam a campforio acceptam transmittere.
- 461 Quid venendum sit de cambio locali; quando siue lege, siue consuetudine, in vno loco plus valoris taxatum est pecuniae, quam in alio.

- 462 Causa ob quas pecunia, etiam si taxatione legis, a communis estimationis sit equalis in diversis locis, accidentaliter tamen plus valet in vno, quam in alio.
- 463 Quid sit tenendum de cambio locali, cum ex al' quatuor causis p. cunia plus valet in vno loco, quam in alio.
- 464 Vnde diiudicari debeat, an pretium, quod in eo accipitur, sit iustum.
- 465 De cambio a mundinis ad mundinas.
- 466 Modi varij quibus sit; cum regula seruanda vt licite fiat.
- 467 Condiciones ad illud requisite per Bullam Pij V. de cambiis.

QVÆSTIO. IX.

Quid tenendam sit de cambio locali.

451.

CAMBIUM reale ratione diuersi loci, fieri potest dupliciter: vno modo, vt moneta quæ permutatur transferenda de loco in locum, sit eiusdem valoris in vtroque loco. Altero modo, vt sit diuersi valoris. Cumque ratione vtriusque modi non sit idem de eo statuendum; prius considerabimus illud prout exercetur in moneta eiusdem valoris, & posterius prout exercetur in moneta diuersi valoris. Et rursus cum ipsum triplicis generis esse notauerimus in quæst. 5. sub finem; primum docebimus quid tenendum sit de eo, in quo campfor accipit pecuniam in vno loco, vt postea det aliam per se, aut suum correspondentem in alio loco. Deinde, quid de eo, in quo campfor prius tradit pecuniam, vt alibi per se, aut per suum correspondentem, illam recipiat. Postremo, quid de eo, in quo ad vtriusque vtilitatem campfor dat pecuniam quam Lugduni verbi gratia habet, vbi campfarius ea indiget: pro simili pecunia quam iste habet Lutetia, vbi campfor ipse ea indiget. Aduerte autem obiter in hoc cambio locali sicut in minuto, lucrum licitum esse non tantum campforibus publicis, sed etiam priuatis, nisi illud aliqua humana lege prohibeantur exercere quod à Soto traditum in 6. De iust. & iur. quæst. 10. art. 1. probatur: quia priuatus subit idem onus, quod campfor publicus: eademque præstat, nec tenetur gratis ea præstare, cum de se sint pretio digna, à quocumque præstentur.

Responsio, cum campfor accipit pecuniam, vt alibi reddat.

452.

DE cambio igitur locali primi generis, tenendum est, dummodo arbitrio prudentium non excedat valorem eius quam suscipit actualis, aut virtualis transportationis pecunie de loco in locum, habita ratione distantia, onerum, periculorum, laborum & expensarum. In hoc enim conueniunt Doctores (quod notat Molina disput. 403. aliquot præcipuis citatis) & consentit Pius V. in Bulla quam de cambiis editit, relata à Nauar. in Enchir. cap. 17. n. 283. lit. N. Et probatur quoniam agazones, & nauæ pro transportatione pecunie de loco in locum, iuste accipiunt mercedem, & eo maiorem quo loca magis distant, & quo itinera pluribus obnoxia sunt periculis, & quo pecunia est in maiori quantitate; & sic de cæteris circumstantiis quæ transportationis valorem augere possunt. Ergo pari modo campfor iuste pro simili transportatione stipendium accipiet.

453.

Nec refert quod is vt plurimum non transferat actualiter pecuniam quam accipit, sed habeat correspondentes, vel famulos in locis distantibus, qui ibi eam soluant, quia eandem commoditatem; & operam pretio æstimabilem præstat petentibus istiusmodi cambium, ac si actualiter pecuniam ipsam transferret. Quod vero ipse facilius id facere possit quam alius, & paucissimis, aut fere nullis sumptibus, periculis, aut laboribus, id spectat ad ipsius solertiam & industriam, vel ad fortunam ipsius conditionem ea in parte, sicut si tabellario centum aureos transferendos Lugdunum tradam certo pretio, & ille hominem inueniat qui hic accipiat, & paratus sit id oneris subire, non minus idem tabellarius iuste à me accipiet pretium promissum, quam si ipsemet de facto eandem pecuniam transfulisset, quia facit id quod æquipollet ipsi translationi. Neque etiam refert, quod campfor acquirat pecuniam acceptæ dominium, non autem tabellarius: quia eo non obstante, campfor, sicut & tabellarius, operam præstat alteri æstimabilem pretio, dum

facit, vt sit pecuniam quam habet in vno loco, accipiat in alio; ita ut titulo locationis operæ, merito censetur ex istiusmodi cambio lucrum capere, prout statuit Sotus in 6. De iust. & iure, quæst. 10. art. 1. & patet ex ratione ante propo-
 sita. Censeri quoque potest capere titulo assecurationis, quia campfor accipiens hic pecuniam alio transferendam, non suscipit onus transferendi, sed etiam periculum pecunie præstat; vt si ea pereat, non percat danti, sed ipsimet campfori, quod est secundum onus pretio æstimabile, vt patet, cum de translatione pecunie transigitur cum tabellario. Nec refert quod campfori in pecunia transferenda nullum sit periculum; cum ipse alibi eam paratam habeat, quia id bonæ conditioni ipsius, vel industriae tribuendum est, sufficitque illud quod alteri præstat, esse pretio æstimabile, dum obligat ferem alterius tutam in loco condito repræsentare.

PORRO pretium aelucrum iustum in hoc cambio, nisi si lege definitum, illud est, quod in cõmuni foro taliter cambientium constitutum est. Quod quidem non consistit in indiuisibili, sed crescere, & minui solet pro multitudine, & paucitate campforum, & campfariorum, etiam quando campfores ex certissima pecunia, & sine magnis laboribus, & expensis lucrantur. Etenim multitudo petentium cambium, & paucitas campforum, ipsam auget, & contra multitudinem campforum, & paucitas petentium cambium minuit, perinde ac fit in aliis mercibus. De qua re Medini in Cod. De acquisitis per vsuram, quæ. 8. Quod si per tyrannidem monopolij, aut inaccessibilis sitis augendi aurum, maius pretium introducat, quam rei natura, & circumstantia postulent, sumere illud erit peccatum contra iustitiam, cum obligatione ad restitutionem, sicut & quoties alias, sumit quis maius stipendium quam debeatur pro obsequio quod impendit. Veruntamen non committit vsuram, quia istiusmodi cambium nullam mutui, quod est proprium vsurae subiectum, habet rationem.

Atque ex his intelligitur, quid respondendum sit ad hunc, & alios similes casus. Opus mihi est pecuniam meam à Burgundia Romam transmittere, & campfor ea indigens in Burgundia suscipit in se onus eam transmittendi Romam; possitne is licite exigere à me transmissionis pretium, perinde ac si non indigeret eadem pecunia? Respondendum enim est, posse, quia reuera liberat me onere, labore, periculis, & expensis transmittendi, quod non minus est æstimabile pretio, quam si pecunia mea non indigeret. Ad quod faciunt tradita per Sotum in cit. art. 1. circa medium & per Medinam in Cod. De acquisitis per vsuram, quæst. 9. vers. Sicut forte. Quinimo si videns campforem egere pecunia, illi dem meam cum onere tantumdem restituendi in alio loco distanti, committam vsuram, tanquam ultra fortem exigens eiusdem pecunie transportationem, quæ est onus pecunie æstimabile.

Cæterum de hoc cambio dicta procedunt etiam cum loca in quibus sit, eiusdem regni fuerint; prout contra Sotum exprefsit Nauar. in Enchir. cap. 17. num. 283. lit. E. Nulla enim id negandi, afferri potest sufficiens ratio ex natura rei, cum tunc quoque campfor subeat onus pecunie transferendi, quod non tenetur gratis sustinere.

Responsio, cum campfor dat pecuniam, vt alibi recipiat.

HOc cambij localis genus vsurarium esse alicui apparere potest, quia campfor illud exercens non videtur transferre campfarij pecuniam, sed potius contra, facere vt suam campfarius ipse transferat.

Sed tenendum est contrarium cum Caiet. in tomo 2. Opusc. tract. 7. cap. 6. Soto lib. 6. De iust. & iure. q. 10. art. 1. sicut illis, aliquotque alijs citatis tenent Lud. Molina in sæpe memorato tract. 2. disput. 404. & Leon. Lessius De iust. & iure lib. 2. cap. 23. dubit. 3. Tum quia in Bulla Pij V. De cambijs, relata à Nauar. vt ante meminimus, hoc cambium non reprobat, sed vt habet adiunctas malas circumstantias, quales sunt ante relata in quæst. 7. Tum quia pecunia quatenus distans, per se annexam habet transportationem cum industria, & sumptibus faciendâ, & ideo pretio æstimabilem. Tum demùm quia illud quod allatum est in contrarium, facile

reii citur.

restituatur, quia in casu proposito campfor pecuniam quam campfarius alibi habet, censetur ex eius intentione, & petitione transferre. Ideo enim campfarius tunc adit campforem, quod pecuniam quam alibi habet, velit habere presentem in valore; non autem quod velit curam suscipere transferendi alio pecuniam campforis.

457. Neque refert quod campfor dando pecuniam suam, non transferat illam campfarij alibi habitam, quia satis est quod faciat in eo illud, quod prudentium æstimatione æque valet, ac si transferret huc pecuniam alibi acceptam; non minus quam si petens à tabellario, vt debitos mihi Lugduni centum nummos aureos, inde huc adferat; & ille antequam hinc discedat, totidem de suo mihi numeret. Quare sicut tunc tabellarius capiens pretium soluendum pro alportatione, non censetur committere iniustitiam, ita nec censendus est campfor committere in nostro casu, sed lucrari iusto titulo locationis operæ in transportanda pecunia.

458. Nec est quod obiiciatur campforem posse pecuniam facere presentem sine periculis, & sumptibus. Nam id absolute falsum est, cum sæpe multos, & magnos sumptus faciat, & pericula ea de causa subeat, factoreque alibi habeat magna mercede conductos. Deinde, vt id plerumque verum sit, tamen industria, aut bonæ conditionis ipsi assignandum est. Sufficit enim pecuniam absentem ex ipsa rei conditione, communiter non sine magnis periculis, & sumptibus haberi posse. Similiter nec obstat quod interdum campfori commodum sit pecuniam habere absentem, quia id non provenit ex ipsa conditione rei per se considerata; sed ex industria campforis qui pecuniam absentem nouit vtiliter impendere; vnde non tenetur ea de causa descendere in pretio cambij, sicut nec is cui commodum est equum Lugduno Parisios reducere; cum aliquis in eodem reducendo, vult operam illius conducere. Et ratio est, quia istiusmodi cambium non fit ad instantiam campforis, vt alibi pecuniam ipse recipiunt, sed campfarij qui pro pecunia absente quærunt presentem. Quo fit, vt in illo contractu campfor non teneatur æstimare, quod absentia futura sit ei commoda, sed sufficienterum condiciones per se considerare.

459. Cæterum, si campfarius cui ad hoc cambium bona fide datum est, non soluat in loco constituto, quia ibi nec pecuniam habet, nec correspondentem, tenebitur campfori refundere quantum illius interest, traditam esse pecuniam in designato loco; ita ut cogi possit illam suis expensis eodem transmitti, si possibile sit, aut campfori ipsi illam restituere eum incrementum, cum quo erat illam recepturus in eodem loco designato. Ratio est, quia contractus per quem talis campfarius contraxit obligationem, licitus fuit, & bona fide cum eo celebratus; vnde fallens campforem, perinde tenetur ipsi sum indemnem reddere, atque ille qui rem alienam vendidit ementi bona fide. Quod si mala fide campfor contraxisset, quia nimirum sciuit probabiliter campfarium non habere in eo loco pecuniam, tanquam vsurarius in vtroque foro condemnaretur, nec campfarius ad aliud ei teneretur, quam ad restitutionem summæ acceptæ.

Responsio, cum vterque simul d. et, & accipit.

460. **Q**UOD proposita quaestione hoc tertio sensu quaeritur, est an si ego Parisiensis, v.g. opus habeam centum aureis Lugduni, vbi pecunia careo, & tu Lugdunensis opus habeas totidem aureis Parisiis, vbi similiter pecunia careas; an, inquam, inter nos in isto cambio, alteruter possit aliquid lucrificare? De qua re tenendum est primo, quod si vterque det, & petat, parque sit valor pecuniæ vtrouique, neutrum posse lucrificare; sed centum aureos esse commutandos cum totidem eiusdem æstimationis. Hoc de se manifestum est, quia vtrouque omnia sunt paria, siue valorem pecuniæ, siue officium transportationis spectes. Tenendum est secundo, quod si ob aliquam causam sit inæqualitas æstimationis dati, & accepti, ea sit compensanda. Istud etiam de se manifestum est. Nam quod in eiusmodi cambio nihil aliud incumbit curandum, quam vt iniustitia seruetur in vtroque eo contractu, qui implicite in tali cambio continetur; alter quidem quo Lugdunensis censetur pecuniam

Parisii transferre Lugdunum in gratiam Parisiensis; alter vero quo hic vicissim in gratiam illius censetur transferre pecuniam Lugduno Parisios. Ergo eadē ratione vterque potest accipere id ab alio, quod ei competet ex iustitia æquitate.

Tenendum videtur tertio, quod etsi tamen mihi, quam tibi commo dissimum sit cambium, si tamen petas à me tanquā à campfore, nec vicissim ego petam operam tuam, possum lucrificare pretium translationis. Ita Sotus in 6. De iust. & iure, quaest. 10. art. 1. Et ratio est, quia meum commodum non potest mihi vendere, aut ad illud prosequendum tuam operam mihi locare, nisi eam conduxerim. Quare nec poteris lucrum à me capere, qui minime à me requisitus, sed tibi soli seruiens celebrasti mecum cambium.

QVÆSTIO. X.

Quid tenendum sit de cambio locali, quando pecunia valor maior est in vno loco, quam in alio.

ADVERTENDUM est duobus modis posse contingere, vt aliqua pecunia maiorem habeat valorem in vno loco, quam in alio.

461. Prior modus est, quo plus valet, quia lege, vel recepta consuetudine plus valoris illi taxatum est in vno loco, quam in alio per comparationem ad alias monetas eorumdem locorum; siue id contingat, quia melior est illius materia in vno loco, quam in alio; puta argentum, vel aurum purius, aut maioris ponderis, siue quia sic statuit potestas publica: ad hoc scilicet, vt moneta maiorem valorem habens in sua ditione quam alibi, pecunia confluat eo aliunde, vel certe ob aliam causam. Atque tunc tenendum est, quando campfor dat pecuniam vbi minus valet, eam recepturus vbi plus valet, cambium esse illicitum, nisi illa inæqualitas compensetur ex incremento, quod licet ei in mercede translationis accipere, iuxta antedicta in explicatione præcedentis quaestionis, aut ex valore accidentario, qui secundo modo; quæ paulo post subiiciemus, pecuniæ contingit vltra eum quem habet autoritate publica taxatum. Ratio est, quia sicuti in cæteris omnibus commutationibus, ita & in cambio requiritur, vt æqualitas quoad valorem, seruetur inter ea quæ commutantur; alioqui erit iniustitia, nisi aliunde facta compensatione iustificetur contractus. Et ita docet Sotus libro 6. De iust. & iure, quaest. 12. art. 1. concl. 3.

Quando autem campfor dat pecuniam vbi plus valet, recepturus eam vbi valet minus, tenendum est per eandē rationem, quod possit accipere incrementum, quia non seruaretur alioqui æqualitas. Immo potest insuper capere mercedem transportationis, quia si tales pecuniæ haberent vtrouique valorem æqualem lege taxatum, campfor iuxta antedicta in præced. quaest. posset incrementum capere ratione translationis; cur ergo similiter nō poterit, si sint valore inæquales? Si istes, pecuniam campfori dari transferendam ad alium locum, non pro se, sed pro campfario; id eoque illud quo plus valet tibi quam hic, campfarij esse, non autem campforis, qui proinde nō potest pro illo compensationem capere. Respondetur, de ratione istiusmodi cambij nō esse, vt campfor instar baiuli per se, aut per alium realiter transferat acceptam pecuniam; sed vt transferat eius valorem, dando alibi tantumdem de suo, ad campfarium leuandum ab onere & molestiis transferendi pecuniam suam; id eoque accipere potest tum excessum valoris, quem in illo alio loco habet pecunia, tum etiam pretium dicti leuaminis.

462. **P**OSTERIOR MODVS, quo pecunia plus valet in vno loco, quam in alio, contingit quando ea, licet per omnia sit æqualis valoris taxatione publica in vtroque loco, potest tamen in vno loco plus valere, quam in alio accidentaliter ex triplici causa. Prima est, maior illius raritas in vno loco, quam in alio: nam sicut raritas mercium inducit maiorem æstimationem earum; ita & raritas pecuniarum, maiorem æstimationem earum, non quidem legalem, quæ conueniat pecuniæ, vt pecunia est, seu rectum venalium mensura, sed aliam pecuniæ, vt res est permutabilis, contententē ei propter indigentiam natā ex ipsius raritate, quæ quo maior vel minor in mercibus fuerit, siue in diuersis

452

locis, siue in eodem loco, diuerso tempore; causa est maioris, vel minoris valoris, prout expositum est in preced. cap. 16.

Secunda causa est maior multitudo pretium pecuniam ad cambium, & maior paucitas uolentium illam dare. Tam enim hac, quam illa facit, ut in loco vni contingit, pecunia ipsa plus ualeat quam in alio, ubi contingit. Immo, & in eodem loco, & in eisdem nundinis, in quarum principio, pecunia plus, aut minus ualent, quam in medio, aut in fine, vel contra, secundum quod crescunt, aut decrescunt illi qui offerunt, & qui petunt cambium. Nam pecunia que per cambium in vno loco accipitur reddenda in alio, habet se veluti merc; & ideo pretium illius variatur pro varia multitudine, aut paucitate dantium, vel accipientium ad cambium; non tamen quacunq; sed communi, & quæ passim fit. Non enim ex eo quod multi a te petunt, potes augere pretium, nisi communitè & passim id fiat, etiam in citato cap. 16.

Tertia causa est, maior securitas pecuniæ in vno loco, quam in alio. Nam res exposita periculo, minoris æstimatur quam secura, ut patet ex mercibus quæ habentur in nauibus exposita tempestati maris. In illis ergo locis ubi secura est pecunia, plus ipsa ualeat, cæteris paribus, quam ubi est exposita periculo; siue periculum sit omnium ibi commorantium, siue sit particulare campariorum, qui illic soluere tenentur. Aliquando autem omnes hæc causæ inueniantur simul concurrere, aliquando tantum duæ, & aliquando vna seorsim ab aliis. Quibus aliqui addendam censent opportunitatem loci ad merces comparandas commodissimi in quo campfor soluit, recepturus in loco ad id incommodo. Sed talis causa tantum potest locum habere, dum campfor efficaciter uult negotiari, nec aliam pecuniam habet; ita ut inde sequeatur ei interesse lucri cessantis; alioqui enim faceret lucrum ex alterius commoditate, eam illi vendendo, quod est à ratione alienum.

463.

Atque ob secundum huius modi varietatē valoris pecuniæ, tenendum est, in cambio illius ab vno loco in alium, descendendum esse, vel ascendendum iuxta quantitatem valoris, quam in his locis habuerit. Quod Sotus attingit libro 6. De iust. & iure, quæst. 1. art. 2. Et probatur, quia commutatio æqualis pro æquali in valore licita est ex rei natura. Ergo si aliquo tempore in Flandria, v.g. decem scuta aurea tantum ualent, quantum in Hispania undecim, propter penuriam pecuniarum quæ est in Flandria, & abundantiam quæ est in Hispania, aut propter alias causas; licitum erit, cæteris paribus, cambium illud quo decem scuta dantur in Flandria, pro undecim quæ recipiuntur in Hispania & e contra: perinde ac licita est commutatio centum mensurarum vini in Hispania pro octoginta quæ reddantur in Flandria, & e contra; posito quod hic tantum ualeant 80. mensuræ vini, quantum ibi 100. Atque ad hunc maiorem, vel minorem pecuniæ ualorem dicit Sotus in eodem art. 2. potissimum respicere cambiantes à loco in locum, per eumque potissimum iustitiam ipsorum cambia.

464.

SED MERITO quæret aliquis unde diiudicari debeat, quodnam sit iustum pretium, quod in cambio de loco in locum accipitur propter maiorem ualorem accidentalem pecuniæ in vno loco, quam in alio? Ad quod respondendum est, ea de re propter circumstantiarum varietatem, & inconstantiam non posse dari generalem regulam; ita ut nunc hoc, nunc illud iudicandum sit iustum pretium. In quo iudicio haberi debet pro mensura, id quod tali tempore in loco cambio communitè obseruatur. Nam de iure ab eo, est transgredi limites iusti pretij communi æstimatione determinati. Quod tamen intellige, dummodo tale commune pretium non sit introductum per monopolium, vel aliam fraudem campforum nimis audiorum lucri. Neq; n. ex eo, quod pretium cambiorum commune sit, statim sequitur iustum esse, quia fieri potest, ut iniusto, vel certe nullo iusto titulo capiatur, ut si propter maiorem solutionis expectationem, maius pretium pro cambio acciperetur.

Tunc de num ergo reputandum est tale pretium iustum, cum fuerit in communi usu, non usque adeo excrecens, ut manifesta iniustitia appareat. Atque interim dum non constat de ea, etiam si grandia sint pretia, quæ communitè in foro cambiorum determinantur; non sunt tamen campfores

ad restitutionem facile condemnandi. Confessarij possunt in foro conscientiar, eorūdem campforū cōsentitū iudicio rem cōmittere, cū ipsi tāquā in eadem re periti melius quā ceteri iudicari possint, an illud commune pretium sit iustū. Quamquam monendi sunt serio, ut in tali iudicio rationem habeant salutis animarum suarum, caueantque ne amor diuitiarum obnubilet in ea re intellectum ipsorum.

QVÆSTIO. XI.

Quid tenendum sit de cambio à nundinis ad nundinas.

AD huius explicationem notandum est primo, cambium locale, seu per literas, nonnunquā ita celebrari, ut statim uis literis solutio fieri debeat; unde dici solet cambium ad statim soluendum uis literis, quantum in eo apponatur aliquando octo, vel decem, vel duodecim dies, ut is qui soluturus est, uis literis id facere possit commode. Qui quidem dierum numerus, tanquam modicus, non impedit quominus tale cambium retineat suum illud nomen, quia parum pro nihilo reputatur. Nonnunquam uero ipsam ita fiat, ut solutioni præfiguratur terminus trium, vel aliquot mensium, siue ut solutionem daturus satis temporis habeat ad illam parandam, siue quia illam recepturus non indiget ea intra illos tres, vel quatuor menses. Nonnunquā demum ita fiat, ut solutioni præfiguratur primæ, vel secundæ, vel tertiæ nundinæ.

Notandum est secundo, nundinas ad quas datur cambium, soluere quotannis inter mercatores quater celebrari, ita ut singulæ celebrentur tribus mensibus elapsis post præcedentes. Quod spatium temporis mercatores ipsi aiunt requiri, ut commode ex vno loco in alium litera mittantur, & pecunia pareat. Itaque cambium fieri ad primas, seu proximas nundinas, est fieri ex pacto, ut eius solutio debeat fieri post tres menses. Et fieri ad secundas nundinas, & fieri ad sex menses, & fieri ad tertias, fieri ad nouem menses dilata solutione.

Notandum est tertio, cambium quod est ad nundinas, aliquando fieri ab vnīs nundinis ad alias nundinas in eodem loco celebrandas; aliquando uero fieri ab vnīs nundinis ad alias celebrandas in alio loco. Aliquando præterea fieri ab vno loco, in quo non sunt nundinæ, ad alium locum, in quo sunt nundinæ. Et demum aliquando fieri à nundinis vnīs loci ad alium locum, in quo non sunt nundinæ. Quæ cum ita sint, de cambio à nundinis ad nundinas, sicut & de cæteris cambiis, tenenda est illa generalis regula Sylu. vbi dicitur 4. quæst. 9. d. c. 2. Quoties arbitrio bonorum, & in arte campforia peritorum, pars capiens cambium non grauat magis quam dans, neque hæc magis quam illa, nihilque distantia temporis adfert lucri, neque cambium fingitur, tunc non committi peccatum, nisi ad sit sinistra intentio. Non enim committitur usura, quia ut supponimus, si quid accipitur, non accipitur ob dilationem solutionis, sed alia iusta de causa. Nec item alia iniustitia, cum, ut etiam supponimus, neuter contrahentium grauetur.

QVÆNAM autem sit iusta causa aliquod incrementum capiendi, seu lucri in cambio; quantumque illud esse debeat, ut iusti pretij ratio ferretur, nec iustitia uioletur, iudicandum est per antedicta. Id quod non modicum habet difficultatem ob varias subtilitates quas ex affectu lucri campfores excogitarunt; ita ut plerumque vix aliqua supersit ratio cum eis agendi, quam ut totum committatur ipsorum conscientiar, ut coram Deo considerent num pro ea notitia quam habent de suo cambio, aliquid eis occurrat, unde suspicentur quod aliquam usuram, aut alterius iniustitie labem contineat. Interea autem monendi sunt serio, valde lubricam, & plenam periculis esse cambiorum materiam, proindeque caueant diligenter, ne pecuniarum cupiditas eos transuersos agat, & diaboli laqueis innectat. Quare nihil temere moliantur, nec suis, aut alienis inuentis nimis facile insistant in aucupando aurum, & argentum per cambium; sed à doctissimis, & peritissimis præscriptas, & approbatas, tanquam licitas cambiendi rationes, ad vnguem in omnibus sequantur.

QVOD AVTEM attinet ad conditiones cambij quas præscribit

465.

466.

467.

prescripfit Pius V. in Bulla relata à Nauarr. in Enchir. cap. 17. num. 283. lit. N. Prima quidem, vt capfor non pacificatur de aliquo lucro, ratione solutionis dilatae ultra terminum, rigide seruanda est, cum alioqui de iure naturæ committatur vltura. Secunda vero, ne scilicet de certo interesse pacificetur, siue à principio celebrationis cambij, siue postea, quoniam fundatur in præsumptione, ex Nauar. ibidem, procedit tantum in foro externo. Vnde idem author censet, in foro conscientie valere pactum tam de certo, quam de incerto interesse; si moraliter constet illud esse iustum. & quo camparius in nullo, siue legitima causa grauetur. Tertia demum conditio, ne realia cambia aliter fiant, quam ad proximas nundinas, vel vbi nundina non agitur, ad proximum terminum consuetum designari in cambio ad ra'em locum, intelligenda est ex Nauar. non quod prohibeat cambium ad secundas, vel tertias nundinas; sed quod prohibeat lucrum maius camporis cambientis eo nomine, quod solutionem differat ad secundas, vel tertias nundinas. Neque enim intentio Pontificis fuit impedire solutionis dilationem, cum fiat bonum camparij; sed tantum impedire vsuram quæ committitur capiendo lucrum ob ipsam dilationem solam.

De praxi cambiorum vtitata hodie malo tacere, quæ perpetua dicere inexpertus, cum tot subtilitatibus scateat, tenebras obscurantibus, vt sicut paulo ante attigimus, Cōfessario nihil sit reliquum, quæ campores hortari, vt pro ea noticia quam habent, indicent tanquam constituti in articulo mortis, num quid interueniat de quo conscientia illos remordeat. Qui vult aliqua de tali praxi (quæ paucorum locorum est, ac paucarum personarum) in particulari scire; legere poterit Ludouicum Molinam, Leonardum Lessium, & Ferdinandum Rebellum locis antea citatis.

TRACTATUS VI.

De commodato, & Locato.

Contractibus ciuilibus alij sunt per quos transfertur rei dominiū, alij per quos non transfertur. De illis, Deo propitio, dictū est hæc tenus; de his est cōsequēter dicendū. Quorū alij sunt per quos vsus rei transfertur, vt cōmodatū, & locatū; alij per quos rei custodia, vt depositū, & pignus, seu hypotheca. De illis prius quā de his agemus propter maiorem eorum cōuenientiam cū mutuo, & emptione. Atq; in iure Canonico extat in lib. 3. Decretalium, titulus 15. de cōmodato, & titulus 18. de locato, & conducto. In iure Ciuili autē, ff. lib. 13. titulus 6. cōmodati, vel contra, & lib. 19. titulus 2. locati, & conducti. Item Cod. lib. 4. titulus 23. de cōmodato, & tit. 65. de locato, & conducto, & Insti. lib. 3. tit. 25. de locatione, & conductione. Late de cōmodato agit Molina De iust. & iure, tract. 2. disp. 294. & quatuor sequentibus, & de locato ibidē, à disp. 486. ad 505. Contenti autem erimus de illis docere primo, quid, & quotuplicia sint; secundo, quænam ex eis obligationes, & actiones oriuntur; tertio, cuius damno pereat, aut deterioretur res in eis; quanto, quomodo finiuntur,

CAPVT XXXV.

De definitione, & diuisione commodati, ac de actionibus, & obligationibus qua ex eo oriuntur.

SVMMARIVM.

- 468 Vnde dictum commodatum, & quid ipsum sit.
- 469 Commodati diu triplex.
- 470 Commodatum proprie, & differentia illius à precario, & huius à donatione.
- 471 Quinque obligationes quas commodatarius habet, ex commodato.
- 472 Actiones qua nascuntur ex commodato.

Definitio commodati.

DICTVM est cōmodatum quasi vtētis cōmodo datum, vt notat glossa ad Cap. vnicum De commodato, verbo

Commodatum. Definiri vero potest (iuxta textum in §. Item is, Institutus, Quibus modis re contrahatur obligatio) gratuita alicuius rei concessio quoad vsum tantum. Dicitur, gratuita, quia si interueniat merces, erit locatum aut contractus innominatus, do vt des vel do vt facias, ex cit. glossa. Dicitur, alicuius rei, ad indicandam materiam commodati, per quam ipsum distinguitur à mutuo. Ea enim est, non quæuis res, sed quæ non consumitur vsu, siue sit immobilis, vt domus, siue mobilis, vt liber, securis, &c. siue se mouens, vt seruus, equus, mulus, &c. siue sit corporalis, quales sunt iam memoratae, siue incorporalis, vt iura vtendi, vel fruendi ipsi corporalibus, quæ dicuntur, vsusfructus; itemque seruitutes prædiorum, vt eadem glossa annotat. Mutui autem materia, est res vsu consumptibilis. Aduerte tamen ex lege Sed mihi, in fine, & ex lege Sape videtur, ff. Commodati: rem vsu consumptibilem posse commodari ad pompam. Vbi pompæ nomine, ex Sylu. in verbo commodatum quest. 1. intellige omnem vsum per quem res non consumitur ex toto. Et ita, quantumuis pecunia sit de iis rebus quæ vsu consumuntur: non nunquam tamen contingit celebrari in ea commodati contractum; vt quando traditur alicui ad ipsum exhilarandum, vel ad ostendendas magnas diuitias. Dicitur denique, quoad vsum tantum: quia reuera per commodatum, aliquid commodatario dantur; non quoad dominium, & proprietatem; ex lege Rei commodatæ, ff. Commodati: sed solum quoad vsum rei commodata: in hocque distinguitur à deposito & pignore, in quibus nec dominium, nec vsus rei traditur.

Diuisio commodati.

IA M tripliciter diuidi potest cōmodatum. Primo, ex parte rei cōmodatæ. Est enim, vt iam attigimus, vel rerum mobilium, vel se mouentium, vel immobilium, vel incorporalium. Et mobilium rursus; vel prophanarum, vel sacrarum. Item se mouentium, vel liberarum, vt famulorum: vel non liberarum, vt cæterarum. Denique incorporatarum: aut iurium siue vtendi, siue fruendi; aut seruitutum prædij, siue rustici, siue vrbani.

Secundo diuidi potest cōmodatum ex parte contrahentium. Nam fieri potest in bonum tantū commodatarij, quod frequens est, vel in bonum tantum commodatoris, vel in bonum vtriusque. De quo Nauar. in Enchir. cap. 17. num. 184.

Postremo diuidi potest ex modis quibus fit aliquando enim fit proprie, nempe dum res ad certum tempus commodatur: siue expresse, vt si commodem tibi equum ad tres dies; siue etiam tacite; vt si commodem tibi librum describendum: tunc enim, vt & quoties alias commodatur res ad aliquem vsum, censetur tacite commodata in id tempus quod requisitum est ad eum vsum habendum: v. g. ad totum tēpus quo liber cōmodatus debet, & potest transcribi; nisi aliud inter partes conuentum sit; aliquando vero commodatum ipsum fit improprie, & tunc dicitur precarium, de quo est titulus 26. lib. 43. Digestorum, & titulus 14. lib. 3. Decretalium. Ex cuius cap. finali habetur; ipsum esse id quod precibus petenti vtendum conceditur tam diu quam diu is qui concessit, patitur. Ex qua definitione intelligitur ipsum distingui à donatione, quod donans concedat rem tanquam non recepturus; dans vero precario, tanquam recepturus quando vult. A commodato vero proprie dicto distingui, quod nō detur ad certum tempus vel ad certum vsum, sicut commodatum: sed detur ad tempus indefinitum; ideoque ipsum reuocari possit quodcumque voluerit is per quem est concessum; non item commodatum; sed tantummodo finito tempore, & vsu ad quem res expresse, vel tacite est commodata.

Obligaciones & acciones qua ex commodato oriuntur.

PORRO ex cōmodato cōmodatarius habet quinque obligationes. Prima est; vt re cōmodata vtī nō possit, nisi ad eum vsū, ad quē cōmodata est: ex lege Si vt certo, §. Sed interdum, ff. Commodati: vt si commodauit tibi equum vt ires ad villam, & illum duxisti ad bellum. Id quod est contra naturam cōmodati. Similiter, vt nō possit vtī diutius, nec alibi quā sit conuentio facta, prout habetur ex principio citata legis.

ta legis.